

Motion till riksdagen 2013/14:K379

av **Maria Ferm m.fl. (MP)**

Antiziganism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en oberoende sannings- och försoningskommission om såväl nutida som historisk antiziganism.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en oberoende granskningskommission om antiziganism och registerhantering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild statlig satsning på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt arbete mot islamofobi, antisemitism, antiziganism samt islamofobiska, antisemitiska och antiziganistiska hatbrott.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de EU-medel som har avsatts för att bekämpa diskrimineringen av romer kommer till användning i medlemsstaterna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU i samråd med romernas organisationer ska utarbeta en EU-strategi för romer innehållande konkreta och framåtblickande åtgärder för att förbättra integrationen av romer samt åtgärder som rör boende, tillgång till arbetsmarknaden, utbildning och hälsa.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta aktivt för att i EU ställa högre krav på tredjeländers respekt för mänskliga rättigheter och tillämpning av anti-diskrimineringslagar under en viseringsliberaliseringsprocess.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 7 hänvisat till SfU.

Situationen för romer i Sverige

Situationen för romer är i Sverige och i övriga Europa djupt problematisk. Romer har historiskt upplevt ständiga övergrepp från staten. Idag lever ungefär 50 000 romer i Sverige. Sverige har en romsk befolkning sedan 1500-talet och det handlar om personer som migrerat till Sverige i flera omgångar. Sverige har fördrivit, tvångsteriliserat och fört register över den romska minoriteten. Sverige har upprättat invandringsförbud och näringsförbud för romer. Trots att romer är en av Sveriges nationella minoriteter är fördomarna mot romer utbredda och ofta accepterade på ett sätt som fördomar mot andra folkgrupper inte skulle vara. Ofta negligeras diskrimineringen mot romer och istället skuldbeläggs romer för sitt utanförskap. Att problemet ligger hos romer och inte handlar om diskriminerande strukturer och praktiker är en alltför spridd uppfattning som dessutom grundar sig i kulturrasism.

I betänkandet "Romers rätt" från Delegationen för romska frågor, SOU 2010:55, beskrivs romernas situation enligt följande:

Romer i Sverige lever under sämre förhållanden än genomsnittet – därför att de är romer. Den bild som framträder i de utredningar som delegationen tagit fram och i övriga utredningar som gjorts av andra aktörer på det sociala och ekonomiska området är entydig: Romer nekas full tillgång till de sociala och ekonomiska rättigheterna. Romer har inte heller haft full tillgång till sina politiska och medborgerliga rättigheter, då romer i Sverige bara sedan någon generation kunnat rösta och delta i val samt via egna organisationer erbjudits dialog med statsmakten.

Romer i Sverige är fattiga på både social och ekonomisk välfärd och fattiga på makt och inflytande. Sverige har ett oåtgärdat inrikes underutvecklingsproblem orsakat av rasistiska strukturer som berör hela den nationella minoriteten romer.¹

Hösten 2013 avslöjades att polisen i Skåne har upprättat ett register över tusentals romer, bland dem helt oskyldiga medborgare, inklusive barn. Registret är en signal om hur utbredd och strukturell antiziganismen är i Sverige. Det kommer regelbundet rapporter om hur romer nekas inträde på campingar, hotell och andra anläggningar. De nekas hyra bil och blir särskilt övervakade i affärer. Dessa händelser är inte enskilda tillfällen, utan resultat av långvarig diskriminering och misstänkliggörande av romer i Sverige.

En oberoende granskningskommission

Det pågår ett arbete med en vitbok om situationen för romer som ska gå igenom situationen för romer från år 1900 till år 2000². Det uppdraget stämmer delvis överens med vad Delegationen för romska frågor föreslog i SOU 2010:55:

¹ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/00/25/66e467ad.pdf>.

² <http://www.regeringen.se/sb/d/14202/a/160048>.

Fel! Okänt namn på

Delegationen föreslår därför att en sannings- och försoningskommission inrättas för att kartlägga och dokumentera de övergrepp, försummelser och diskriminerande åtgärder som begåtts mot den romska minoriteten från år 1900 fram till år 2000 då Europarådets ramkonvention om nationella minoriteter samt Europeiska stadgan om landsdels- och minoritets-språk trädde ikraft. Särskild vikt bör läggas vid att belysa övergreppen och åtgärderna i förhållande till de internationella åtaganden som Sverige anslutit sig till vad gäller mänskliga rättigheter. En historisk analys av perioden 1500-1900 och dess betydelse för övergrepp mot romer i modern tid och framväxten av antiziganism ska ingå i uppdraget.³

Samtidigt kan man få intrycket av vitboken att diskrimineringen inte längre är ett faktum för romer idag eftersom den sätter punkt vid år 2000. Det kan framstå som att antiziganismen nu slutat existera. Så är självklart inte fallet. Miljöpartiet vill därför att vitboken kompletteras med en sannings- och försoningskommission som tar ett helhetsgrepp på frågan om antiziganism. Sannings- och försoningskommissionen ska ta fram såväl historiska som nutida exempel på antiziganism. En sannings- och försoningskommission är också något som får stöd av forskare i nätverket Romers och Resandes historia i Norden just eftersom vitboken är otillräcklig⁴. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Inte minst mot bakgrund av avslöjandet om polisens register hösten 2013 är det viktigt att också en oberoende granskningskommission går till botten med den registerhantering och myndighetsdiskriminering som existerar. Granskningskommissionen bör också granska användandet av etnisk registrering inom olika myndigheter idag och historiskt. Eventuellt kan granskningskommissionen för registerhanteringen ingå i en sannings- och försoningskommission. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Särskild satsning för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer

Miljöpartiet vill ha en särskild satsning från statligt håll, exempelvis genom ett uppdrag till DO, att särskilt satsa på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild statlig satsning på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.

³ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/00/25/66e467ad.pdf>.

⁴ <http://www.dn.se/debatt/dags-att-gora-upp-med-den-statliga-antiziganismen/>.

Ett stärkt arbete mot islamofobi, antisemitism och antiziganism

Svenska undersökningar om upplevelser av islamofobi visar samstämmigt att invandrare och muslimer från utomeuropeiska länder i hög grad har upplevt diskriminering i Sverige.⁵ En undersökning bland ungdomar visar att en fjärdedel av ungdomar med muslimsk bakgrund varit utsatt för kränkningar. Flickor har oftare utsatts för verbala trakasserier och pojkar oftare för våld.

Genomgång av nyhetsmedia, populärkultur och läromedel som Forum för levande historia har gjort visar att de ofta är onyanserade i sina skildringar av islam och judendom. Trots en allt starkare närvaro av särskilt muslimska ungdomar i gymnasieskolan är ett ”vi-och-dem”-tänkande förhärskande i läromedlen i ämnet religion.⁶ Miljöpartiet anser att det behövs en ordentlig genomgång av läromedlen för att upptäcka omoderna och felaktiga skrivelser. Exempelvis måste utrotningen av romer under Förintelsen finnas med i historieböcker som används. Skolans roll i motverkandet av islamofobi, antisemitism, antiziganism och rasism är ovärderlig.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt arbete mot islamofobi, antisemitism, antiziganism samt islamofobiska, antisemitiska och antiziganistiska hatbrott.

Situationen för romer i Europa

EU-medborgare åtnjuter en samling gemensamma grundläggande rättigheter. Den främsta rätten är rätten till likabehandling. Den gäller oavsett om man bor i det land man är född i eller om man har flyttat till ett annat land. De kollektiva utvisningar av romer, framför allt från Frankrike och Italien, vi nu upplevt bryter mot denna princip om likabehandling och är mycket oroande. I synnerhet med tanke på att de är ett uttryck för ett synsätt som tenderar att sprida sig runt om i Europa. Det är inte acceptabelt att den fria rörligheten inom EU för romer inskränks och att den stigmatisering som redan finns spås på.

EU:s fria rörlighet ska vara en grundbult i samarbetet, men den gäller inte alla idag. Romer inom EU tvångsdeporteras och skickas tillbaka till sina ursprungsländer på ett sätt som andra EU-medborgare aldrig behöver uppleva. I Slovakien byggs fysiska murar mellan romer och majoritetsbefolkningen. I Frankrike och Italien river polisen fortfarande romers läger med våldsamma metoder och avvisar dem från landet. I Kosovo lever romer i social misär och Sverige tvångsavvisar romer dit i strid med UNHCR:s rekommendation. Även Sverige skickar tillbaka romer till miserabla förhållanden i andra EU-

⁵ Forum för levande historia: Antisemitism och Islamofobi – utbredning, orsaker och preventivt arbete (2011). Stycket baseras i huvudsak på denna källa.

⁶ Forum för levande historia: Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet (2006).

Fel! Okänt namn på

länder. EU-direktivet 2004/38/EG ger mycket tydliga gränser för möjligheten att utvisa en europeisk medborgare. Avvisningar av EU-medborgare på grund av att de skulle innebära en orimlig börda för den mottagande medlemsstatens sociala trygghetssystem är inte i sig tillräckligt för att motivera automatisk utvisning. Åtgärderna ska också vara proportionerliga. Därför torde de åtgärder som Frankrike och Italien genomfört strida mot EU-rätten. Vi anser att det behövs ett mer aktivt arbete på EU-nivå för att stoppa förföljelsen av romer. Vad som anförs i motionen om att Sverige i EU ska arbeta mer kraftfullt för att minska diskriminering och fördrivning av romer och öka inkluderingen i samhället bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Miljöpartiet är av uppfattningen att alla EU-länder måste leva upp till sina åtaganden i förhållande till alla människor som lever på deras territorium, och att nivån på respekten för mänskliga rättigheter ska vara hög.

De utvisningar vi på senare tid bevittnat i Europa har varit särskilt riktat mot romerna, som påstås vara ett hot mot allmän ordning och säkerhet, och att dess medlemmar är en belastning för de sociala trygghetssystemen. Utvisningarna har utförts på extremt kort tid, med metoder som innehåller offentlig stigmatisering och bruk av våld och hot. Inga individuella och från fall till fall utvärderingar har gjorts. Rättssäkerheten och proportionalitetsprincipen har åsidosatts. Förebyggande arbete har inte gjorts.

Insamling av fingeravtryck från romer är olagligt och strider mot EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Det är istället diskriminering på grund av etniskt eller nationellt ursprung. Miljöpartiet anser att EU-kommissionen nu måste agera snabbt för att garantera att både EU:s fördrag och lagstiftning respekteras.

Förutom det oroväckande i att romer i EU-länder i många fall behandlas som en tredje klassens medborgare är det oerhört oroväckande att ministrar och presidenter på populistiskt manér använder sig av gruppens utsatta situation för att locka väljare. Inte minst i den norska valrörelsen har krav på tiggeriförbud lyfts i denna anda.

Att stoppa diskrimineringen av romer är inget som görs i en handvändning. Snarare behövs långsiktigt arbete för minskad fattigdom, fler jobb, bättre utbildning och stopp på diskrimineringen. Miljöpartiet anser att EU i samråd med romernas organisationer ska utarbeta en omfattande europeisk strategi för romer som innehåller konkreta och framåtblickande åtgärder för att förbättra inkluderingen av romer samt åtgärder som rör boende, tillgång till arbetsmarknaden, utbildning och hälsa. För detta ändamål finns EU-medel avsatta som dock inte alltid används i medlemsstaterna.

Dessutom bör Sverige arbeta aktivt för att i EU ställa högre krav på tredje-länders respekt av mänskliga rättigheter och tillämpning av antidiskrimineringslagar under en viseringsliberaliseringsprocess. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2013

Maria Ferm (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Mats Pertoft (MP)